

Till Regeringskansliet
Kulturdepartementet

Svar på remiss SOU 2016:44 Kraftsamling mot antiziganism Kulturgruppen för resandefolket

Kulturgruppen för resandefolket har blivit inbjuden att lämna sina synpunkter på betänkandet "Kraftsamling mot antiziganism" (SOU 2016:44).

Betänkandet består till stor del av en analys av de ansatser till offentliga åtgärder mot antiziganism som hittills kommit till stånd, eller snarare inte kommit till stånd. Vi delar självklart utredningens allmänna uppfattning att kraftfulla åtgärder mot den utbredda fientligheten och ignoransen som faktiskt finns i stora delar av samhället gentemot den nationella minoriteten romer behövs. Vi begränsar oss till att kommentera några punkter som är av särskild betydelse för resandefolkets situation.

Avsnitten 5 och 6, som handlar om förslaget att inrätta ett statligt center (myndighet) för romska frågor, kommenterar vi inte då Kulturdepartementet inte önskar några synpunkter i denna fråga. Att komma med förslag om ett sådant center ingick inte heller i utredningens uppdrag enligt Regeringskansliets direktiv för utredningen. Kulturdepartementet har emellertid aviserat att en särskild beredning av denna fråga kommer att genomföras. Kulturgruppen för resandefolket vill redan nu poängtera att det vid en sådan beredning är av stor vikt att resandefolkets särskilda perspektiv beaktas. Vi anser det angeläget att vår förening får möjlighet att medverka vid den eventuella fortsatta beredningen av denna fråga.

Minne & synlighet

I avsnittet 3.5.2 (Minnesmärken, minnesdagar och namn på platser som anspelar på antiziganism) lyfts betydelsen av minnesmärken, sådana som det i Jönköping som håller minnet levande av majoritetsbefolkningens angrepp mot stadens resandebefolkning 1948. Vi delar Kommissionens ståndpunkt att minnesmärken kan ha stor betydelse, och att de måste tas fram i dialog och kunna accepteras av de flesta inom minoriteten.

Beträffande minnesdagar är det också sant att Förintelsen av romer och sinter (tyska resande) i Auschwitz-Birkenau den 2 augusti 1944, den så kallade Zigenarnatten, är värd att uppmärksamma på ett officiellt sätt.

Vi saknar emellertid i betänkandet ett övervägande om ställningen för Resandefolkets Högtidsdag den 29 september. Denna dag respekteras av de flesta resande som en viktig märkesdag till minnet av den förste av resandefolket som är känd till namnet i Sverige. Dagen firas till åminnelse av Herr Antonius, också känd som "tattarnas greve", som denna dag 1512 ankom med sitt stora följe till Stockholm, och där blev väl mottagen. Sedan flera år firas Högtidsdagen officiellt i Göteborg i Kommunstyrelsens och Kulturnämndens regi i samverkan med Kulturgruppen för resandefolket. Dagen representerar inledningen till resandefolkets månghundraåriga historia i Sverige. Den är ett positivt ställningstagande för den egna kulturen, initierat av resandefolket självt.

Till sist i avsnitt 3.5.2 behandlar Kommissionen frågan om ortnamn. Kulturgruppen för resandefolket vill framhålla att vi inte delar uppfattningen att ortnamn och platsnamn som innehåller ledet "tattar" är önskvärda att rensa ut ur den svenska historien och geografin. Tvärtom ser vi dessa namn som en del av resandefolkets komplexa relation till det svenska samhället i övrigt, alltså som en del av vårt kulturarv och en påminnelse om resandes allestädes närvaro i det svenska nationsbygget. Kulturgruppen för resandefolket har framhållit denna ståndpunkt med kraft inom det norsk-svenska webbaserade Interreg-projektet "Resandekartan" som genomförts i samverkan med svenska och norska regionala museer under en följd av år. Synliggörandet av det direkta och indirekta kulturarvet hör till de mest angelägna uppgifterna för minoritetspolitiken i stort, och för resandefolket i synnerhet. Osynlighet stoppar ingen antiziganism.

Kulturgruppen för resandefolket engagerade sig i bevarandet av kvartersnamnet "Tattarkullen" i Varberg när detta namn hade satts i fråga i all välmening. Lyckligtvis kröntes föreningens ansträngningar med framgång och Varbergs kommun avstod från en namnändring.

Lag, myndighet & media

Vi välkomnar de rekommendationer som Kommissionen riktar till Regeringen i avsnitt 3.6. Särskilt viktigt finner vi att Regeringen bör verka för att DO (Diskrimineringsombudsmannen) behandlar fler diskrimineringsanmälningar och även för fler av dessa till domstol. Detsamma bör gälla hatbrott generellt.

Sverige bör vidare ratificera protokoll 12 i Europakonventionen och Tilläggsprotokollet till FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Även om det ligger utanför Regeringens kontroll ser vi fram emot inrättandet av en nationell oberoende myndighet för Mänskliga Rättigheter under Riksdagen.

Kulturgruppen för resandefolket ställer sig bakom Kommissionens krav i avsnitt 4.2.4 om utökade sändningstider i SVT, SR och UR avseende den nationella minoriteten romers behov. Därvidlag bör uppmärksammas att antalet inslag som direkt berör resandefolket är i det närmaste obefintligt. Detta måste ses som ett allvarligt åsidosättande av intentionerna i statens sändningstillstånd.

Kulturgruppen för resandefolket avstår från att presentera synpunkter på avsnitt 4.2.5 (Översyn för att förverkliga minoritetsrättigheterna) då direktiv för den avsedda utredningen om översyn av minoritetslagen mm redan har utfärdats av Regeringen.

Ekonomi & långsiktighet

I avsnitt 4.2.3 (Stärk det romska civilsamhället) påpekar Kommissionen behovet av ett utökat stöd till organisationer inom minoriteten. Vi anser att detta är ett angeläget förslag men vill samtidigt framhålla att det inte som nu skall finnas hinder att erhålla statligt stöd för föreningar med omfattande och även rikstäckande verksamhet enbart av den anledningen att organisationen inte är uppbyggd som en traditionell riksorganisation med lokala föreningar eller avdelningar. Kulturgruppen för resandefolket är inte en sådan organisation och har heller därför inte någonsin erhållit statligt stöd för upprätthållandet av sin kärnverksamhet. Vi anser att detta är fel och att stor vikt bör läggas vid relevans, kvalitet och kvantitet i den verksamhet som den sökande organisationen genomför.

I likhet med Kommissionen anser Kulturgruppen för resandefolket att verksamhetsbidrag bör finnas som en trygg grund för civilsamhällets arbete. Projektbidrag bör inte vara en grundfinansiering utan huvudsakligen användas för väldefinierade och unika projekt eller utvecklingsåtgärder.

I betänkandet framhålls vikten av att stötta skapandet av långsiktigt verkssamma institutioner som kan skapas och drivas av civilsamhället. Ett sådant initiativ är det utvecklingsprojekt som Kulturgruppen för resandefolket har skisserat under namnet "En plattform för resandefolkets kultur". Göteborgs stad har gått in med betydande donationsmedel i detta institutionsbyggande initiativ och Kulturrådet behandlar för närvarande en ansökan om kompletterande medel. Även Västra Götalandsregionens kommitté för Mänskliga Rättigheter har uppvaktats i samma ärende.

Sociala problem & kulturellt främjande

Kulturdepartementet ger oss redan nu möjlighet att kommentera de delar av avsnitt 6 (Konsekvensbeskrivning) som inte berör frågan om ett nationellt center för romska frågor. I avsnitt 6.2 (Förslag på finansiering) har kommissionen behandlat finansieringen av sina tre rekommendationer i klump. Kulturgruppen för resandefolket reagerar starkt mot det enligt vår mening lättsinniga och ogenomtänkta förslaget att finansiera ökade satsningar mot antiziganism, dvs 1) tillhandahållande och spridning av skolmaterialet (Antiziganismen i Sverige inklusive lärarhandledning; 6.1.1), 2) bidrag och stöd till nationella minoritetsgruppen romer (6.1.2), 3) nationellt center för romska frågor (6.1.3), genom att till MUCF (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor) överflytta medel som Kulturrådet nu disponerar för stöd till nationella minoriteters språk och kultur, samt även medel som ingår i kultursamverkansmodellen för regional kulturverksamhet.

Vi finner det helt orimligt att beröva Kulturrådet och regionerna sin redan etablerade möjlighet att i enlighet med Europarådets ramkonvention och den svenska minoritetslagen främja och skydda minoritetens kultur och identitet. Inom Kulturrådet har utvecklats ett väl fungerande samrådsförfarande med minoritetens företrädare, som tar hänsyn till såväl kulturarvsfrågor, pedagogiska projekt, litteraturutgivning och museal verksamhet i förhållande till minoriteternas behov. En betydande insikt, kompetens och rutin när det gäller bidragsgivningen till både verksamheter och projekt till fromma för hela den nationella minoriteten romer har utvecklats inom Kulturrådet. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor kan inte förväntas kunna tillägna sig en motsvarande bred kompetens inom kulturområdet.

Tanken att låta kulturbidragsgivningen för minoriteten genom Kulturrådet stå tillbaka för en mer allmän finansiering av det romska föreningslivet i stort genom MUCF skulle utgöra ett steg tillbaka mot en mer begränsad syn på minoriteters rättigheter som ett socialt problem snarare än en målsättning om främjande av minoriteters kultur och identitet. Att bryta ut bidragsgivningen till romsk och resande kulturverksamhet på både nationell och regional nivå från Kulturrådet skulle skapa en märklig anomali i Kulturrådets uppdrag, då stödet till de andra nationella minoriteternas kultur naturligtvis skulle kvarstå hos Kulturrådet. Eventuella försök till tvärkulturell samverkan i projekt och verksamheter över minoritetsgränserna skulle också försvåras om bidragsgivningen för olika minoriteter hamnar hos olika statliga myndigheter.

Förslaget står i motsättning till den tendens som kommit till uttryck i överflyttningen av den nationella minoritetspolitiken från Arbetsmarknadsdepartementet till Kulturdepartementet, alltså från ett socialt problemfokus till ett kulturellt främjandefokus.

Viktiga och grundläggande frågor som berör de stora bristerna i skolväsendets skyldighet att undervisa nya generationer om minoritetskultur och minoritetsrättigheter berörs endast flyktigt i betänkandet.

Likaså är de stora men också utforskade utmaningarna inom området minoriteters fysiska och psykiska ohälsa lämnade obeaktade. Trots att även de ingår i ett sammanhängande psykosocialt kulturkomplex som måste ses som en strukturell diskriminering.

Göteborg 13 december 2016

Kulturgruppen för resandefolket
Styrelsen